

var *Die deutsche Geschichtschreibung von den Befreiungskriegen bis zu unseren Tagen*; her gøres gældende, at det er en dybere, fyldigere Livsforstaaelse, Romantikens Syn paa Udviklingen, der har ført Historieskrivningen i det 19. Aarhundrede til rig Udfoldelse.

Trods al Stejlhed og Ensidighed stod Below i Samarbejde med andre Historikere. Sammen med Meinecke, der en Tid var hans Collega i Freiburg, udgav han fra 1903 Serien *Handbuch der mittelalterlichen und neueren Geschichte* og sammen med L. M. Hartmann m. fl. havde han Ledelsen af *Vierteljahrsschrift für Social- und Wirtschaftsgeschichte*, der mellem sine Medarbejdere talte Vinogradoff, Pirenne og Espinas. Fra 1926 stod han i Spidsen for det bayerske Akademis Foretagende *Die Chroniken der deutschen Städte*.

Ludwig Pastor kom fra et Milieu, vidt forskelligt fra Belows. Han var Rhinlænder og Katholik, fra Gymnasietiden under Paa-virkning af Johannes Janssen, der i 1873 gav den 19aarige unge Mand Rankes *Geschichte der römischen Päpste* at læse og dermed Tilskyndelse til det Værk, der skulde fylde hans Liv, *Geschichte der Päpste seit dem Ausgang des Mittelalters*. At dømme efter nogle autobiografiske Optegnelser fra de sidste Aar stod det strax klart for Pastor, at det i første Række gjaldt om at samle et langt mere omfattende Materiale end det, der havde staaet Ranke til Raadighed, fremfor alt Materiale fra det pavelige Arkiv. Men Vatikanet var endnu stængt, da Pastor i 1878—79 begyndte sit Arbejde i Rom; først 1883 lukkede Leo XIII Dørene op for Forskningen, først da var Mulighed givet for at realisere de store Planer. Pastor har øst af denne rige Kilde utrættet og med megen Lykke; ogsaa de andre italienske Arkiver, offentlige og private, gennemsøgte han. I en Snes Aar var han Professor i Historie i Innsbruck, hvorfra han let kunde gøre hurtige Rejser til Italien. End bedre Vilkaar fik han i 1901, idet han blev Sickels Efterfølger som Direktør for det østrigske historiske Institut i Rom; han kunde nu arbejde i Ro paa sit Værk i Roms Arkiver og Biblioteker og blandt Roms Monumenter og Kunstværker. Krigen bragte en brat Afbrydelse. Pastor maatte forlade Italien og slaa sig ned i Innsbruck, først i 1920 vendte han tilbage til Rom — nu som den østrigske Republiks Gesandt. Det lykkedes ham at fuldende 12 Bind af *Geschichte der Päpste*, hvorved Fremstillingen er ført op til Paul V's Død. E. J.

Dietrich Schäfer døde 12. Jan. 1929 i sin Villa i Steglitz ved Berlin. Født i 1845 i Bremen i yderst smaa Kaar arbejdede

han sig frem ved megen Energi, og efterat være blevet Seminarist drev han 1868—72 Universitetsstudier, dog afbrudt ved Deltagelse i den tysk-franske Krig. I Göttingen udarbejdede han under Waitz sin Disputats om de danske Aarbøger fra den senere Middelalder (1872) og syslede allerede da med Besvarelsen af en Prisopgave om *Die Hansestädte und König Waldemar von Dänemark*, der dog først udkom 1879; for første Gang var heri det store hanseatiske Kildestof udnyttet til en kritisk og omsigtig Fremstilling, der vandt S. et smukt Navn. Han havde tillige overtaget at fortsætte Dahlmanns Danmarkshistorie og udsendte heraf to Bind (1893—1902), som skildrer Tiden fra 1523 til 1648 og viser indtrængende Kundskab og megen Upartiskhed. 1887 havde han udgivet *Das Buch des lübeckischen Vogts auf Schonen* med en lærd Kommentar, hvori han bl. a. søgte at paaavise de enkelte Feds Beliggenhed. Forinden havde han paataget sig Udgivelsen af den tredje Række af Hanserecesserne (fra 1477); heraf udgav han selv de første 7 Bind (1881—1905). Fra dansk Side har man vist ham sin Anerkendelse ved at gøre ham til Medlem af »Danske Selskab« (1904) og af Videnskabernes Selskab (1913).

Prisskriftet havde banet S. Vej til Universitetsansættelse, og fra 1877 virkede han som Professor ved fire forskellige Universiteter, indtil han 1903 kaldtes til Berlin som Professor i Middelalderhistorie. Af sine Studier havde han uddraget den Lære, at Staten er Tyngdepunktet i Historien, mens det kulturhistoriske er underordnet (det førte ham bl. a. til at udtale sig meget nedsettende om Troels Lunds Værk, hvad denne besvarede i en vittig Antikritik). Hans egen Grundanskuelse har fundet sit Udtryk i hans to største Værker: *Weltgeschichte der Neuzeit* (2. Bd., 1907) og *Deutsche Geschichte* (2. Bd., 1910), som begge har vundet stor Udbredelse og er udkommet i talrige Oplag. Som Bremer var han meget interesseret i Kolonialhistorie og mente, at en Verdensstat ogsaa paa dette Omraade maatte vise sin Magt.

Under Verdenskrigen udfoldede S. en stor Virksomhed, fuld af Kritik over Regeringens Holdning, dens Betænkeligheder ved Undervandsbaadskrigen, dens Ængstelighed ved aabent at forkynde, at Maalet maatte være Udvidelser baade i Vest og Øst. Man forstaar, hvilket Indtryk paa ham Krigens Udfald maatte gøre; efter Revolutionen standsede han sin Virksomhed paa Universitetet, men fortsatte med des større Kraft som Forløber for de tysknationale Ideer. Hermed vedblev han til det sidste uden at føle den mindste Tvivl, som man ser af hans *Mein Leben* (1926).

Paa en ejendommelig Maade har S. grebet ind i dansk Videnskab. Da Carlsbergfondet, som havde paataget sig at hjælpe Fru Nina Bang til at udgive Sundtoldregnskaberne til 1660, ikke turde paatage sig at gaa videre, lykkedes det S. at tilvejebringe en tiaarig Indsamling, ved hvilken Værket skulde fortsættes, og der blev ogsaa lovet store Bidrag især fra Tyskland og Nederlandene. Ved Hjælp af disse er Indsamlingen og Bearbejdelsen af Stoffet fortsat, og trods en Afbrydelse ved Fru Bangs Ministertid og paafølgende Sygdom og Død, er der sikkert Haab om at naa til Afslutning. — Man kunde have undt den gamle Forsker den Glæde at have oplevet det. *Kr. E.*

I Anledning af at 50 Aar er forløbne siden Revue Historique blev grundlagt, har Redaktionen udgivet *Histoire et historiens depuis 50 ans* med Oversigter fra de forskellige Lande og Forskningsomraader over, hvad der er udrettet i den historiske Videnskab i Tiden 1876—1926. Halphen og Bémont, Dopsch og Fueter, Pirenne og Blok er blandt Bidragyderne; Edv. Bull afgiver Beretning fra Norge, Suolahti fra Finland, Bring og Wittrock fra Sverige, Linvald fra Danmark. Der er fra de forskellige Lande kortelig gjort Rede for Historikernes Uddannelse, de videnskabelige Selskaber og Samlinger, Kildepublicationer, Studier og Værker, men det har kun i ringe Grad været muligt paa saa trang en Plads og for saa kort en Periode at give et Rids af Udviklingen. I nogle Tilfælde er Rapporten blevet til en bibliografisk Oversigt med mange Navne og Titler, væsentligt og uvæsentligt Side om Side, og kun den kyndige Læser kan i denne Vrimmel se, hvor nyt sætter ind, og kende Førerne, som de marcherer frem i de meniges Rækker. I andre Tilfælde, f. Ex. i Edv. Bulls Rapport, er de ledende Personligheder karakteriserede, og det historiske Arbejde staar ikke fagligt isoleret, men er set i Sammenhæng med Tid og Folk.

Naar man har læst Beretningerne — eller en Del af dem — og søger at faa en Helhed ud af Mangfoldigheden, skimter man visse Træk, der er karakteristiske for Perioden: Først den tyske Videnskabs førende Stilling i hvert Fald i de tidligste Aartier, dernæst Bestræbelserne rundt i Landene for at skabe en systematisk Uddannelse af Historikerne hovedsagelig efter tysk Forbillede, endvidere Arbejdets Organisation inden for det enkelte Land og Landene imellem, en imponerende Stordrift med al Stordrifts Fortrin og Farer. Ogsaa en bestemt Tendens i Valg af Omraade er at øjne, en Bevægelse bort fra politisk Historie,